

Ola Lönnqvist (text och foto):

Henrik Tunnbindaren

Som historiskt underlag till teaterpjäsen ”Henrik Tunnbindaren och hans tid”, som framfördes på Wallbergska gården, hertig Johans gård, i Söderköping före midsommar 2005, har jag bl a använt mig av den släktforskning som jag och min son Henrik utfört.

I Söderköpings bänklängder för tiden 1662 m fl år finns upptaget ett par tre personer som är Tunnbindare. En av dem bär förnamnet Hendrik. År 1665 anges hans hustru vid såväl förnamn som efternamn (patronymikon). Hon hette Brita Iffarsdotter visade det sig

Denna Brita spökade för oss i vår forskning under ganska lång tid. Vi hade beträffande min hustrus anor, Katarina Lönnqvist, född Lennermark, tagit oss allt längre bakåt i tiden och hamnat i Skärkinds församling under 1600-talet. Katarinas ana Margareta Jonsdotter (1684-1790), först gift med Erik Andersson som var bonde i Skörtinge, hittade vi ganska enkelt. Hennes far Jon Ivarsson (ca 1639-1707), ev gift tre gånger, visade sig vara son till Iffar Börgesson och hans andra hustru Karin Nilsson. Iffar var, som de flesta andra människor på den tiden, bonde. Han anges även som rusthållare.

Michael Björkman, tunnbindaren, och William Forsström, lärlingen, i 2005 års uppsättning av Henrik Tunnbindaren

År 1621-1627 var han bosatt i Öijeby, detta enligt boskapslängden och roteringslängden, och 1628-1634 var han bosatt i Bäckeby, enligt boskapslängd och mantalslängd. Vi kunde därefter följa honom med hjälp av olika handlingar under största delen av hans levnad. Från mitten av 1630-talet till sin död bodde han och hans familj i Backa i Skärkind.

Med första hustrun NN (=okänt namn) Månsdotter fick han barnen Börge, Per, Anders, Maria, Carl och Måns och med sin andra hustru Karin Nilsson (1606-1672) Brita, Nils, Jon, Jöns, Hans och NN (icke namngivet dödfött barn). Jon är min hustrus anfader.

Vi lyckades att under vår forskning (med hjälp av bl a Mary Karlsson och Birgitta Hagberg) kunna ta reda på vad som hänt flera av barnen. Dock inte alla och bl a då inte Brita och Nils. Vi studerade alla Skärkinds kyrkohandlingar och sökte efter namnet Iffar. Vi kunde notera att släktskapsförhållanden i regel fanns mellan alla Iffar i församlingen. Det var barn, barnbarn, syskonbarn osv, men ingen Brita och ingen Nils.

Sonen Börge gäcker oss fortfarande. Per gifte sig omkring 1664 med Kirstin Persdotter född i Hestad.

Anders visade sig vara gift två gånger och med sin första hustru fick han dottern Elin, född i Hagelstad. Maria gifte sig 1661 med Jöns Andersson. Carl i sin tur ingick äktenskap 1652 med Maria Hansdotter och fick åtminstone tre barn varav Iffar föddes i Kätterstad.

Måns, det yngsta barnet i första äktenskapet, var gift tre gånger och fick minst fem barn, födda i Hestad, Fröö, Backa och Kvästad.

Jon, min hustrus förfader, var troligen också han gift tre gånger och det var i hans tredje äktenskap med Elisabeth Assarsdotter (ca 1637-1731) som Margareta Jonsdotter föddes 1684. I övrigt hade Jon totalt antagligen 15 barn, flera dock avlidna späda. Jon levde troligen hela sitt liv i Backa, medan hans barn spred sig i församlingen till Skinstad, Kvästad, Gulltorp, Herseberga, Holmtorpet, Smedstorp, Fristad, Hermanshult m m

Margareta Andersson som Brita Iffarsdotter

Bland Margareta Jonsdotters barn fanns bl a en Anders Ericsson Scherling, en ryttare Fristedt, vi hittade släktskapsrelationer till släkten Wallenberg, som på fädernet kommer från Herseberga i Skärkind. Vi hittade uppgifter som visade att Iffar Börgessons son, Jon Iffarsson, var knekt under Bengt Oxenstierna i Smedby (Norrköping) en tid under 1670-talet. Dessförinnan anges han vid några tillfällen som ryttare. Men ingen Brita.

Så slog slumpen till. Henrik forskade på en helt annan släktgren och då i död- och begravningsboken för Landeryds församling angavs ”komminister Berzelii svärmoder Brita Iffarsdotter”. Hon avled i Landeryd 1705, då bosatt hos Gertrud Henriksdotter och hennes make Bengt Jönsson Berzelius, komminister i församlingen. Ganska enkelt gick det att konstatera att det var vår Brita Iffarsdotter. Bengt Berzelius hade innan tjänstgöringen i Landeryd också varit komminister i Rystad, herdaminnet hjälpte oss, och vi kunde verifiera det med kyrkböckerna. Och vem var kyrkoherde där om inte Nils Ivari Palinus, Nils Iffarsson Palin. Enligt herdaminnet uppgavs denne Nils vara född i Törnevalla, men ingen Iffar fanns där överhuvudtaget. Det uppgavs att hans far var ryttare i Backa, då i Törnevalla. Inget Backa finns heller i Törnevalla. Nej, detta var Britas bror.

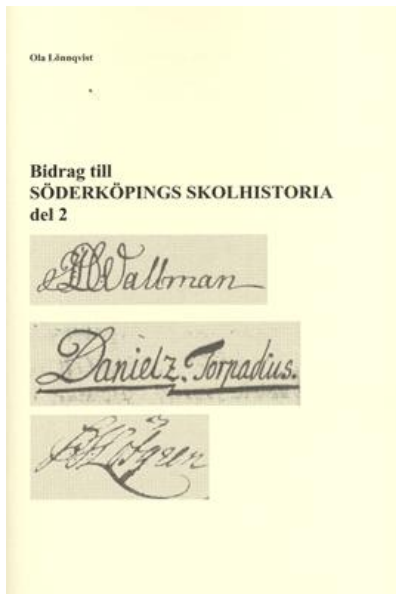
Gertrud Henriksdotter uppgavs i herdaminnet vara dotter till tunnbindaren Henrik Wigert i Söderköping. Så var det bara att jobba vidare. Bänklängderna för Söderköping dök upp i vår hand för ett antal år, födelseböcker med ett par barn till Henrik och Brita, dödbok kring ett av barnen.

Henrik Wigert visade sig ha som fadersnamn Jacobsson, men hans bakgrund har ännu inte kunnat kartläggas. Dock finns i Tjällmo en pukare (beriden trumslagare) lite längre fram i tiden vid namn Wiger(t) och som heter Jacob i förnamn. Kan det vara en brorson? En kusin? Pukaren anges av några släktforskare ha tyskt ursprung.

I visitateboken (förteckning över hembesök) för Söderköping, S:t Laurentii, anges det att församlingens präst år 1666 gjorde hembesök hos Henrik tunnbindarens svärmoder från Skärkind. I flera andra fall när hembesök gjorts kan man notera att den besökte relativt kort tid därefter avlidit, så dock ej Henriks svärmoder.

I Björn Helmfrids ”Små små stycken” återgivna i Gillets årsböcker anges att Tunnbindaren Henrik anmält i rätten att hans ämbetsbröder inte vill dricka rundskål med honom eftersom hans hustru Brita Iffarsdotter (SRG år 1992) botat människor från fransosen, dvs veneriska sjukdomar. Rätten menar dock att hon har tillstånd till detta och hon hade gjort det utan att

smitta någon. Man kan förstå deras oro att dricka i samma skål som en som ”delade säng” med en som botade fransosen..

Såsom skolforskare sökte jag genast efter barnen Wigert i Söderköpings skolmatriklar och hittar mycket riktigt en av sönerna där, Jacob. Om honom anges det att han år 1674 avgått från rectors klass (sista klassen) i Söderköpings skola till gymnasiet i Linköping och i boken Odén: Östgötars minne (inskrivna östgötar vid universitetet i Uppsala) är han upptagen som inskriven år 1678. Några uppgifter om vad som hänt honom efter skolgången anges ej, vilket det görs för åtskilliga elever. Om studierna överhuvudtaget avslutades, har inte gått att fram ännu. Enligt matrikeln för Linköpings gymnasium skrevs han ut i februari 1679 till Uppsala.

Även hans morbror Nils Iffarsson Palin anges i boken om Uppsalas studenter som inskriven där år 1663. Herdaminnet anger dock år 1664. Nils, Britas bror, blev först komminister i Rystad 1665 och erhöll därefter kyrkoherdetjänsten på samma ställe 1674.

Omslag till del 2 av boken om Skolans historia

Så vida jag kan tyda det tillträdde han tjänsten samma dag som han gifte sig med sin andra hustru änkan Margareta Jönsdotter. Palin hade varit gift tidigare, men blivit änklings 1673.

Nils hade ev 10 barn, varav Anna gifte sig med Bernhard Müller, guldsmed i Stockholm, Botilla med adelsmannen Johan Rosenhjelm, Birgitta med komminister Johan Enzelius i Gladhammar. Forskningen här är bara påbörjad.

När kom Henrik och Brita till Söderköping? Ja, svaret vet jag inte. De gifte sig den 24/11 1654 i Skärkind och då anges Brita vara från Backa därstädes, medan hemorten för Henrik ej anges. Henrik kan tänkas att redan då varit Söderköpingsbo. Enligt olika former av uppbördslängder så finns Henrik i Söderköping, bosatt i Hagakvarteret, under tiden 1655 – 1689.

Ekonomiskt så var familjen inte alltid på grön kvist. Det förekommer ett par perioder då de inte betalar skatt, en gång anges båda som sjuka, men det verkar som att nedgången i skattebelopp mot slutet bytts emot en allt större skatt för dem, dvs de har kommit på grön kvist igen.

Dottern Gertrud Henriksdotter och Bengt Berzlius gifte sig 1689 i Rystad. Vi vet inte vem som vigde dem men att det var hennes morbror Nils torde vara självklart. Bengt kom från Bergsäter i Motala och han var den förste som bar efternamnet Berzelius (Berselius, Bersselius) och Bengt och Gertrud är sålunda anföräldrar till alla med det namnet (om det inte finns några som före namnlagen från ca 1905 bara helt enkelt har tagit sig namnet). Den mest kände Jöns Jacob Berzelius av dessa blev ju en berömd kemist mm. Notera att han bär samma förnamn som två av Henriks och Britas barn.

1689 är sålunda den sista notering om Wigerts i Söderköping, än så länge. Kan det vara så att de då flyttade till sin dotter i Rystad? Detta återstår att i så fall bekräfta.

Sonen Jöns Henriksson Wigerts öde är också det höljt i dunkel, än så länge.

I teaterpjäsen lät jag Henrik Jacobsson Wigert vara medlem av rådet i Söderköping. Det är inte historiskt belagt och knappast troligt. Men han var medlem av styrelsen för tunnbindar-ämbetet i staden.

Jag lät även sonen Jöns efterträda honom som tunnbindare, vilket ej heller är historiskt belagt, men inte omöjligt. Lite konstnärlig frihet måste man väl få ha, eller hur?

Vad som i övrigt hände familjen och i staden och i Sverige – ja se det framgick av teaterpjäsen.